

30 TL

W

olunup Kotor
Şveta Troyica
enleri Grblan
dan Isteriana
istü yanından
... Dub de-
Begava nâm

i naklolundu.
tis'ine ve elf."

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN DEVRÎ MÜESSESELER VE TEŞKİLATINA İŞIK TUTAN BURSA ŞER'İYE SİCİLLERİNDEN ÖRNEKLER

Prof. TAYYİB GÖKBİLGİN

Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan başlayarak gelişen ve XVI. yüzyılda en mükemmel bir düzeye ulaşan müesseseleri, teşkilatı ve dolayısıyla medeniyeti tarihinin önemli kaynaklarından birinin şer'iye sicilleri ve kayıtları olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda sosyal, mâlî ve iktisadi tarihimizi de aydınlatan bu belgelerin tanınması, incelenmesi ve bazı konuların izahında faydalamalı büyük bir önem taşımaktadır. Bu türlü kaynak vasfını taşıyanların başında da hiç şüphesiz Bursa şer'iye sicilleri gelmektedir.

Burada şimdi yayınladığımız ve orijinalliklerini eksiksiz bir şekilde nakletmeye önem verdigimiz bu değerli belgeler, İmparatorluğun karakteristik bir devresinde, bir kısmı doğrudan doğruya hükümdarın huküm, ferman, tezkere, berat ve emirleri suretleri olmak, diğerleri de kadı sicilleri ve kayıtları bulunmak suretiyle orijinal ve çok değerli bir nitelik arzettmektedirler.

Bu makalede fac-simile olarak naledeceğim ve özetlerini vereceğim 50 kadar örnek belgeyi başlıca dört kısımda mütalâa etmek, dört konuya ayırmak mümkündür :

I. Tevkî-i refî-i humâyûn, nişân-ı şerif-i sultânî, sûret-i hükm-i şerif, sûret-i tezkere... başlıklarını taşıyan, bâzan, imparatorluğun diğer yerleri meyanında, Hudâvendigâr sancağını, Bursa kadılığı bölgesini ve çevresini de ilgilendiren, bâzan da özellikle Bursa ve havâlisine ait ferman, huküm ve emirlerdir. Medreselerde tahsil şekli, müdderris ve talebe münasebetlerini düzenleyen usuller; ulakların reâyâya zulüm ve basklarını önleyecek tedbirler, Vezir Ayas Paşa, ya da İbrahim Paşa (Pargâh) ile ilgili emirler, acemi oğlanlarının durumları, donanmaya gerekli azeb ve kürekçilerin temin ve celbi, bir de İstanbul'daki saray için ihtiyaç duyulan şeylerin, gıda maddelerinin sağlanması gibi konular bu kayıtlarda müesseseler ve teşkilât tarihimizi bir çok bakımlardan aydınlığa kavuşturmaktadır. Yine bu kısımda,

1538 Boğdan seferi ile ilgili fermanları da görmekteyiz. Şimdi bu mühim belgeleri teker teker inceleyelim:

Belge 1.

(Bursa şer'iye sicilleri, defter A 40/45 varak 54, h. 944)

Genel mâhiyyetteki bu pâdişah fermanında, o sırada öğretim ve öğrenim konusunda yolsuzluklar olduğunun söylendiği, medreselerde talebelerin "her fenden bir kitap ve her kitaptan bir kaç fasıl veya bâb okumakla iktifa" eyleyerek kısa yoldan yüksek pâyelere erişmek istedikleri, bu yüzden tahsil hayatına halel geldiği anlatılarak müderrisler ve talebe için yeniden bir kanun-nâme yazılıp, bunun uygulanmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilmekte, müderrislerin nasıl hareket etmeleri gereği açıklanmaktadır:

Belge 2.

(Bursa Ş.S. deft. A 40/45 var. 123 h. 945)

Hudâvendigâr sancağı kadılarına gönderilen bu emirde, gerek İstanbul'dan taşraya gönderilen ve gerek beylerbeyileri ve sancak-beyleri tarafından İstanbul'a gönderilen ulakların yollarda reâyâya çok zulüm ve eziyet yaptıkları, görevli ulaktan başka yanlarında hizmet eden yardımcı ulaklar peydâ edip, halkın atlarını alındıkları şikayet edilmekle, bundan sonra kadıların bu gibilerin ellerindeki ulak hükümlünü görmeleri, bindiklerinden başka yedek atlar verilmemesi, ulak hükümlünde belirtilenden fazla adamlar varsa -ister çavuş olsun- tutup hapsetmeleri, keyfiyeti bildirmeleri, bu fermaña aykırı hareket edilmemesi emreolunmaktadır:

Belge 3.

(Bursa Ş.S. deft. A 40/45 var. 22, h. 944)

Anadolu eyâleti kadılarına hitap eden bu ferman, bu eyâlette çiftliklere, köylere, genellikle "etrâk" denilen Türk âileler nezdine belirli bir süre için yerleştirilen acemi oğlanları ile ilgilidir. Anlatıldığına göre, bu gibi oğlanlardan birinin öldüğü mahkemedede, kâdi huzurunda isbat olunduğu zaman 7 akçe sicil resmi ve 25 akçe huccet resmi alındığı cihetle "etrâk oğlan almağa rağbet" etmemekte ve bu durumda acemi oğlanları ağası tarafından Divân-ı humâyûn'a arzolunmaktadır. Halbuki böyle bir ölüm vukuunda dört şahidin dinlenmesinden sonra sicil ve huccet resmi olarak sadece 6 akçe alınması emrolunmuştur. Daha fazla alınmaması emrolunmaktadır:

Belge 4.

Kite

Büyük-Kü
köyleri hal
hâssa kayı
cihetle avâ
ellerine hü
gibi hizme
bahis kon
emrolun

Belge 5.

Kite
ferrik hân
rindaki B
memur ed
mektup gi
etmeleri e
iken sonra
bölgesi ile
konusu k
ücretlerin

Belge 6.

Kite
duyulan
kadılığı b
fatça ile z
hüküm-i h
lerine ya
eminine t
şarak mu

Belge 7.

Burs
ve kürk
Kâdi, ev
lerini ve

iz. Şimdi bu

er A 40/45

a öğretim ve
medreselerde
aç fasil veya
elere erişmek
larak müder-
nun uygulan-
nasıl hareket

123 h. 945)

emirde, gerek
ri ve sancak-
a reâyâya çok
ırında hizmet
ulkarı şikayet
erindeki ulak
verilmemesi,
-ister çavuş
ermana aykırı

r. 22, h. 944)

, bu eyâlette
ileler nezdine
lidir. Anlatılı-
kemedede, kadı
5 akçe huccet
emekte ve bu
yun'a arzolun-
din dinlenme-
linması emro-

Belge 4. (Bursa Ş.S. deft. A 38/43 var. 43, h. 948)

Kite (Bursa) kadısına hitap eden fermada, bu kazâya bağlı Büyük-Kumla, Karacalar, Narlu, Kapaklı, Boz-Burun, Umur-Bey köyleri halkın İstanbul'a adamlar göndererek, kendilerinin her sene hâssa kayıkları için 3000 kürek kesip hazırlamayı taahhüt eyledikleri cihetle avârız-ı divâniyye, azab ve kürekçi talep edilmemesi hususunda ellerine hüküm verildiğini, halbuki şimdi bu hükmeye aykırı olarak bu gibi hizmetler teklif olunduğunu bildirdikleri yazılmakta, bu sebeple, bahis konusu hükümlerin incelenerek, buna göre hareket edilmesi emrolunmaktadır:

Belge 5. (Bursa Ş.S. deft. A 38/43 var. 45, h. 947)

Kite (Bursa) kadısına ve Karesi (Bahkesir) livâsında “müteferrik hâneler” kadılarına hitap eden ferman, o sırada Gelibolu civarındaki Boğaz hisarlarının (Çanakkale boğazı kaleleri) yapımına memur edilen Tîrhala sancakbeyi Mehmed Bey'in Divân-ı humâyuna mektup göndererek Sultâniyye ve Kılıdülbâhr kaleleri inşasına yardım etmeleri emrolunan kadılıklar arasında Kite kadılığı da bulunmakta iken sonradan unutulduğunu bildirmesi ile ilgili olarak bu kadılık bölgesi ile Karesi sancağındaki dağınık evlere bakan kadıların, bahis konusu kalelerin inşası için gerekli araba ve saireyi tedarik etmeleri, ücretlerini de eksiksiz olarak ödetmeleri lüzumunu bildirmektedir:

Belge 6. (Bursa Ş.S. deft. A. 38/43, var. 61, h. 945)

Kite kadısına yazılan bu ferman, hâssa gemileri için ihtiyaç duyulan neccâr (marangoz) ve kalafatçı tedariki ile ilgilidir. Kite kadılığı bölgesinde bu gibilerden bulunduğu öğrenilmiş ve 15 kalafatçı ile 20 neccâr tâyin olunmuştur. Kul Ahmed ile gönderilen bu hükm-i humâyûn gereğince derhal bunları bulup tesbit ederek “nefislerine yarar ve kifâyet kadar kefillerin alıp” göndermesi ve Galata eminine teslim edilmeleri, bahis konusu neccâr ve kalafatçıların çalışarak mutad ücretlerini alacakları bildirilmektedir:

Belge 7. (Bursa Ş.S. deft. A 40/45 var. 390, h. 945)

Bursa kadısına hitap eden bu ferman, donanma için gerekii azeb ve kürekçilerinden 300 neferin Bursa'dan tedarik edilmesi ile ilgilidir. Kadı, evvelce aldığı emre göre, 300 nefer azebi yazıp üç aylık ulûfelerini ve “âdet silâhlarını” ihrâc edecek ve birer aylık ulûfelerini elle-

rine verecek ve gelecek zilkade iptidâsına (21 mart 1539) kadar İstanbul'a gönderip donanma gemilerine teslim edecek idi. Bu defa Şaban Çavuş ile ikinci bir emir gönderilerek, eğer hâlâ Bursa'dan çıkmamış iseler acele olarak yetىştirilmesi lüzumu te'kid olunmaktadır:

Belge 8. (Bursa Ş.S. deft. A 26/11 var. 399, h. 902)

Bursa kadısı Bedreddin'e ve sancakbeyi işlerine bakan subaşıya gönderilen bu hükmü, Bursa bölgesindeki Gölpinar köyü halkın o civarda hırsız ararken üç kişiyi (Bursali kuyumcu Mehmed, Tuzlulu Sâdi, Ayazmendeli Hasan) tutukları, hanlarının heybelerinde yeni kesilmiş sahte sikke bulmaları ile ilgilidir. Ferman, Mehmed'in bir elinin siyaseten kesilmesi, diğerlerinin de söyletilerek bu işte iştirakleri olup olmadığına araştırılması emrini ihtiyâ etmektedir:

Belge 9. (Bursa Ş.S. deft. A 38/43, var. 94, h. 945)

Bursa ve Kite kadılarına gönderilen bu hükmü, vezir-i âzam Ayas Paşa'nın o bölgedeki haslarından ve çiftliklerinden elde ettiği hububatın satışı ile ilgilidir. Ayas Paşa'nın kethüdâsı Mustafa Pâdişâha müracaat ile Bursa ve Kite'de bu bügdayın ekmekçilere ve başkalarına değer bahası ile satılmasına emir verilmesini istemiş, bu ferman ile de isteklerinin yerine getirilmesi, satıştan elde edilecek paranın Bursa mîzân eminine teslim olunması emredilmiştir, ancak bu vesile ile hiç kimseye zulüm ve haksızlık yapılmaması da tenbih edilmiştir:

Belge 10. (Bursa Ş.S. deft. A 36/39, var. 27, h. 939)

Sadrâzam İbrahim Paşa'nın Irakeyn seferinde serasker olarak bulunduğu sırada, kölelerinden bazlarının Bursa'da kumaş ve kadife (çatma-kadife, benek, çifte-tafta, döşeme) imalâthânelere, ustaların yanına çırak olarak verilmişti ki, menşelerini, adlarını ve kimlerin yanına verildiğini gösteren bu sivil kaydı, birçok bakımından değerlidir. Bu köleler (oğlanlar) arasında bosnalı, macar, çerkes, frenk, sloven asıllı olanlar görülmektedir:

Belge 11. (Bursa Ş.S. deft. A 38/43, var. 12, h. 945)

Kite kadısı ile Bursa hâssa harç eminine gönderilen tezkere, İstanbul'daki hâssa bahçeler için 400 adet iyi cins üzüm asma fidanı

gönderilmesi
nacak, sahiplere sardırılıp
dan ödenip d
cektir:

Belge 12.

Bursa'da
gerekli yağ, l
tedâriki ile İ
edilen Mehm
mum ile bir
150, 200 dirl
velerin en iy
mutfağına g
etmiş, ancak
yağ alımı,
intizaren sak

Belge 13.

Bursa s
ve o sırada İ
hâssa-i humâ
verdiğini, bu
mîrâden tale
eylemiş, key
Pîrî Çelebi,
daki kadîfey
kayıtlarında

Belge 14.

Kite, A
hüküm, Boğ
gönderilmiş
bu fetihnam
şehrin süsler
eylerden adę
teslim etmel

1539) kadar
idi. Bu defa
lâ Bursa'dan
id olunmak-

399, h. 902)
kan subaşıya
ü halkın o
med, Tuzlalı
elerinde yeni
ehmed'in bir
ste iştirakleri

· 94, h. 945)
vezir-i âzam
n elde ettiği
İustafa Pâdi-
çilere ve baş-
istemiş, bu
elde edilecek
ış, ancak bu
tenbih edil-

· 27, h. 939)
asker olarak
naş ve kadife
ne, ustaların
ve kimlerin
ndan deger-
erkes, frenk,

· 12, h. 945)
tezkere, Is-
asma fidanı

gönderilmesi ile ilgilidir. Bu emre göre, asma fidanları aranıp bulu-
nacak, sahipleri tarafından topraktan çıkarılacak, âdet veçhile keçe-
lere sardırılıp gemiye yüklenecek, parası da hâssa harç emini tarafından
ödenip deftere yazılıacak ve hesap görüldüğü vakit mahsûp edile-
cektir:

Belge 12. (Bursa Ş.S. deft. A. 39/44, var. 30, h. 949)

Bursa'daki ilgililere gönderilen bir tezkere, matbah-ı âmire için
gerekli yağı, büğday, tarhana, meyve gibi gıda maddeleri ve balmumu
tedâriki ile İstanbul'a gönderilmesini emretmektedir. Bu işe memur
edilen Mehmed ile bu maddeler gönderilecek, bir buçuk kantar ham
mum ile bir mikdar pamuk ipliği alınıp Bursa şem'hânesinde 100,
150, 200 dirhem olarak isettirilerek, armut, kavun, kestâne gibi mey-
velerin en iyisinden o günde narha göre satın alınacak, acele saray
mutfağına gönderilecek idi. Bursa'daki ilgili bunların hepsini tedârik
etmiş, ancak tereyağı bulunamamış, bunun yerine beş kantar sâde-
yağ alınmış, bir kısmı gönderilmiş, geri kalanlar da gelecek emire
intizaren saklanmıştır:

Belge 13. (Bursa Ş.S. deft. A. 39/44, var. 12, h. 950)

Bursa sâkinlerinden Pîrî Çelebi adındaki bir tâcir mahkemedede
ve o sırada hâssa harç emini olan İbrahim Bey hazır olduğu halde,
hâssa-i humâyun için 84.810 akçe tutarında 36 tak (جـلـ) çeşitli kadife
verdiğini, bunun 14.000 akçesini aldığı, geri kalan 70.810 akçeyi
mîrifden talep ettiğini bildirmiş, İbrahim Bey de bu beyanı kabul
eylemiş, keyfiyet Pîrî Çelebi'nin isteği üzerine sicille geçirilmiştir.
Pîrî Çelebi, ayrıca bu meblâğın ne kadarının hangi çeşit ve mikdar-
daki kadifeye ait olduğunu teker teker beyan etmiş ve bu da sicil
kayıtlarında tesbit edilmiştir:

Belge 14. (Bursa Ş.S. deft. A. 38/43, var. 99, h. 945)

Kite, Atranos (Orhaneli) ve Domaniç kadılarına hitap eden bu
hüküm, Boğdan seferi (1538) esnasında İshakçı iskelesi konağından
gönderilmiş olup seferin muhtelif safhalarını ve başarıları anlatmakta,
bu fetihnamenin ulûfecilerden İlyas ile gönderildiği, o varır varmaz
şehrin süslenmemesini, şenlikler yapılmasını ve şehirlerinde bütün
evlerden âdet-i kadîme üzerine müjdegânı akçesini tahsil edip İlyas'a
teslim etmelerini bildirmektedir:

Belge 15.

(Bursa Ş.S. deft. A 38/43 var. 37, h. 945)

Kite kadusuna hitap eden bu hüküm sureti mevkufatın teftisi, yani Boğdan seferinde hizmette bulunmayan sipahilerin birer yıllık timarları hâsilinin mevkufa zaptolunmak yolundaki karara uyularak Hudavendigâr sancığındaki bu gibilerin yoklanması hakkındadır. Bu işe görevlendirilen Kul Yusuf'un getirdiği yoklama defterine göre, burada kayıtlı sipahilerin timarları araştırılacak, reâyâsı getirtilerek 944 senesi mart iptidasından her timarın başkasına verildiği güne kadarki birer yıllık gelirleri teftiş edilecek, her köy ve mezreada öşür, hububat ve diğer şer'i, örfî vergilerden ne kadar hâsil elde edilmişse ve reâyâ zimmetinde ise, mevkufat emini marifetiyle tahsil olunacak, hububatın günlük nark üzeré sattırılıp, müfredat ve muhasebe defteri ile İstanbul'a gönderilecek idi. Bu vesile ile, bu gibi timarlardan başka, geçmiş senelerde vâki olan mevkufatın dahi gereği gibi yoklanması emrolunmaktadır:

Belge 1.

نشان شریف عالیشان سلطانی طغرای غرای جهان ستان خاقانی بالعون
 الربانی حکمی اولدرکه چون مناط نظام عالم و مدار صلاح احوال بنی آدم
 بلکه باعث املاء نسخه خلائق وداعی نشایر خواب و حقایق تحصیل معرفت
 جناب رب العالمین و تکمیل علوم الانبیاء و مرسلین صلوات الله عليهم اجمعین
 لاجرم احیاء مراسم علم و حکمت واعلا معايم فضل و معرفت وتوضیع مناهج
 دین مبین و تبیین مسالک شرع تبیین و تمہید قواعد معارف قدسیه و تشهید معائد
 ملکات انسیه دون همت عليه شاهانم حق واجب القضا و حکم لازم الایضادر
 بناء على ذلك طلوع تیرسلطنت قاهره افزا فرون و ظهور غرة خلافت زاهره
 جلالت مقر و ندن بری ایام همایوندہ عنان عنایت خاقانیه و زمام عزیمت
 ملوکانه می بومرام سعادت انجام سنه معطوف و مصروف بلوروب هست جماهیر
 علیاء اعصار و مشاهیر فضلاء امصار حفید عیان عواطف خسروانم زخار و سعاب
 عوارف شاهانم مدد ارا اولوب شووس رعایتم مدار مرادلری اوزره سایر اولوب
 ببری مرتبه لیاقتی وظیفه فضل براعتنی اوزره مواید برو احسانمدن حظر

اقصاصی مدارج
 که هر بری سعی
 اصناف معارف
 ندی طریق افاده
 ب اولوب صدد
 اوزره اولوب
 اکتفا ایلیوب
 لوب بر طریقه
 ت علم منتکس
 ولان مدارسک
 خرسنده افاده
 مجدداً بر قانون
 اولیق مهمات
 عرفان و وفت
 بیل القدرم بو
 استانبولده
 عظام و عامه
 اوزره اولوب
 کلان کتابارک
 باغه و نقدار
 اولوب اندہ
 پارک کرکسہ
 ر مدرسیلر
 وغی کتابدند
 سائل و توفیر

ar. 37, h. 945)
 kufatın teftisi,
 rin birer yıllık
 arara uyularak
 aakkınladır. Bu
 defterine göre,
 así getirtilerek
 verildiği güne
 mezreada öşür,
 l elde edilmişse
 ahsil olunacak,
 uhasebe defteri
 arıldan başka,
 ibi yoklanması

نشان شریف
 الربانی حکمی او
 بلکه باعث املاء
 جانب رب العالمی
 لاجرم احیاء مرا
 دین میین و تبیین
 ملکات انسیه دو
 بناء علی ذلك طا
 جلالت مقرون نمدا
 ملوکانهی بومرام
 علماء اعصار و مش
 عوارف شاهانم مد
 بربی مرتبه لیا

او قاییه فایز و عواید فضل بی کراندن قدح معالی جابر اولوب اقصای مدارج
 مجدو اقبالی ارتقاو اعلا معارج جاه جلایه اعتلا ایلمشادر در تاکه هر بری سعی
 موافر و بذل مقدور قلوب انواع علوم و کمالاتله موصوف و اصناف معارف
 و فضایل ایله مشهور و معروف اولالر والحالة هذه استماع اولندي طریق افاده
 واستفاده ده تمام سوء حال و منهاج تعیم و تعلمده کمال اختلال اولوب صدد
 تحصیلده اولان طلبه شغل و تحصیلی مساهله تامه و مسامحه عامه اوزره اولوب
 هرفندن بر کتاب و هر کتابدن بر قاج فضل ویا باب او قلغه اکتفا ایلیوب
 جل همت همانرنی سرعتله عالی پایه لره ایرشوب کمی ملازم اولوب بر طریقله
 منصبه دخول ائمه صرف ایدرلر ایمیش اول سیندن رایات علم متکس
 و ایات عرفان منظمس اولغنه یوز دتوپ اطراف و نواحیده اولان مدارسث
 اکثری دراست و تعلیمدن خالی قالمش ایله اولسه جمله ممالک محرومده افاده
 عالمه مشغول اولان مدرسین و اهالی استعداد خصوصیارنده مجداً بر قانون
 قائمه همایون یازوب من بعد مضموم سعادت مقرنی ایله عمل او لفق مهیا
 ملوکاندن اولوب ایام سلطنت و خلافتمده کثرة ارباب علوم و عرفان و وفتر
 اصحاب معارف و اتقان بابنده اقدام و اهتمام اولغین فرمان جلیل القدر بو
 وجهمه صادر اولنی که دارالسلطنة علیه اولان محروسه استانبولده
 و ادرنهده وبورسهده و سائر ممالک محمدیه اولان کافه موای عظام و عامه
 علماء اعلام و مدرسین غایت جدو اقدام و کمال سعی و اهتمام اوزره اولوب
 مدرسہ ارنده سوالف ایام و سوابق اعوامدن هر باده او قنوکلان کتابلرک
 جملسنده ماهر اولدقدن صکره اول پایه ده نمقدار زمان اولدوغنه و نمقدار
 کتاب او قدوغنه مدرس دن تمسک الوب بر باهر ید دخی متوجه اولوب انده
 دخی بو اسلوبه اوزره جدو سعی ایلیه لر و هر پایه ده او قنان کتابلرک کرسه
 بر مدرسده او قیه لر کرسه انوک مثل مدرسده او قیه لر و مدرسler
 و دانشمندلرده نوعا قابلیت و ذکا مشاهده ائکله مشغول اولدوغی کتابدن
 مباحث قلیله او قتمقله درس تبدیل ائمیه لر تمام تکشیر مواد و مسائل و توفیر

مدرس لر
تاک ایام
رغبت کله
داقع اولان
بتداده ایام
مت شریقه
(و سعائمه .

Belge

ر سنجاغی
ولاکم سده
عنبه علمایه
بله رعایایه
ندمتکارلر
لرن آلوب
ویردکلری
ت بخششلدن
اولادق اتن
شنده نقدر
بندکلارندن
حام ایلیه سز
ش اولالر
ل حکمکن
بب عرض
یمحت واقع
ر رعایانلک

TAYYİB GÖKBİLGİN

98

مبادی و دلایل ایدنجه اوقدوده کندولارده يقاروده اولان پایپارده اوشقان
كتابلر مطالعسته لياقت واستعداد كلد کده الله تمسلک ويروب ذاتن بيان ايده لر
کندولرك مثالى مدرسيه حرڪت قصد ادن دانشمندلره تمسلک ويرمکده تردد
كتورمييەلر ومدرسلىر مستعيىدلره تنبىه و تأكيد و تشديد تهدید ادوب سوخته
طاييفه سنه تمام مشغول اتلرده لر مختصرات تمام اوقدره لار هركتابدن بزر مقدار
ايله اكتفا اتلرمييەلر و موالى صحت طالب علملىرىنه زياده تأكيد ادهلر كه
تممه لرده اولان سوخته نك احوالله ملتفت اولوب شغل ائمېئتك ويرمييەلر
درس ائمېيان دانشمندى دوئيمىلر و فنده درت درسى تمام و راست ايده لر
نويت رعايت ادوب كوننده برايکي ايله اكتفا ائمېلر و عندر شرعىيەلردى
اولدىن درس فوت ائمېلر بر طالب علم درجه استعداده وصول بولوب بر
يلده بل كه داخى زمان قرېب ده ئمانىيە مدرسلىرىنه اىرشوب تحصىل علوم
اولنمزىمش من بعد امرم بودر كى انك كېي بومستعد چقوب تمام اسلوب معين
وقانون مقرر اوزره جمیع پايپارى كروب اوقيى كلان كتابلىرى اوقيوب
قضايا و طر اتىدىن صىكره بش يلدە ئمانىيە وارب ربط اولنه بش يلدەن
اكسكىدە بر طالب علم ئمانىيە ارتباط ايلميه جمیع مدرسلىر بومىزى رعايت
ادوب خلاقىه جواز كوسترمىلر وبغضن مدرسلىر مدرسلىرنده حجرلى
[حجره لرى] مىلو ايكن خارجىن دانشمند آلامگله بالفعل حجره ده شغل
اوزره اولان دانشمنداره جلا تكليف ايىدرلر ييش بوخصوصىدە داخى امر شریف
بودر كە بر مدرسى حجره سى محلول اوغاينجه خارجىن اصلا وقطعا
دانشمند دوئيمىوب بالفعل حجره لرنده تمام استحقاقى ذاتىلە شغل اوزره
اولنلاره رضايساز جلا تكليف ائمېلر و اما شىدىدىكىن اولانلىرى رد ائمېوب
من بعد بوا مر شریف ايله عمل ايلېلر انشا الله الاعز بوا مرلروم مدرس لر
مايىين جه اجرا اولندىغى ويأخذو غفلتى ايله اهمال و مساھله اولندىغى تجسس
اولونور هرمدرسلىنى فرمان ھمايونىھ مخالف وضع صادر اوله ھمان کندوي
معزول بلوب دائم الاوقات فرمان جهان مطاعملك اجراسى يايپله و اتوکله عمل

مبادى و دلایل
 کتابلار مطالعه
 کندولرک مثالى
 کتورمیهيلر و مد
 طايفه سنه تمام م
 ايله اكتضا اتىرى
 تتمه لرده اولان
 درس اتمىيان
 نوبت رعایت
 اولىدىن درس ف
 يىلده بل كه دا
 اولىزىمىش من بع
 و قانون مقرر ا
 قضايى و طر اتى
 اكسكىدە بر طاله
 ادوب خلافىه
 [چىجرەلرى] ما
 اوزرە اولان داز
 بودركە بر مدن
 دانشمند دويمىو
 اولىناره رضا ساز
 من بعد بو امر
 مابينىن جه اجرا
 اولىنور هرمدرس
 معزول بلوب دا

انىڭ خصوصىنە اھمال و مساهىلەدىن حذر ايلىهيلر جملە واقع اولان مدرسلىرى
 بوقانون نامە ھمايونىڭ صورتن الوب كىندولرجە حفظ ايلىهيلر تاكى أىام
 سلطنت ھمايونىڭدە ارباب فضائل معرفت چوغۇلوب علم شريفە رغبت كله
 و اهلى نە انواع عزت جىت حاصل اولىوب مالىك مخروسمىدە واقع اولان
 اھمال علا انواع و نوازىش و رعایت پادشاھانىلە ملحوظ اولىوب ابتدادە اىام
 خلافت قاھره ايچۈن خىر دعا يە مشغول اولالار شوپىلە بىللار علامت شريفە
 اعتماد قالالر تحرىرا في اوایل شوال العقدة الشريفة لىسە اربع و اربعين و تىسعائە.

Belge 2.

مفاحىر القضاة والحكام معادن الفضائل والكلام خداوندكار سنجاغى
 قاضىلەرى دام فضلهم توقيع رفيع ھمايون واصل اولىيچاق معلوم او لا كم سدة
 سعادتم جانبىدىن اطراف وجوانبه ارسال اولنان اولاقلر و خارجىدىن عتبه علايىه
 كلان بىكلىرىكىلىر و سنجاق بىكلىرى اولاقارى يولارده افراط ايله رعایا يە
 ظلملىر و تعديلر ايدوب تعين اولنان اولاقدن غيرى يانلىرنجه خدمتكارلر
 و اولاقلار ايدىرب اولاغە بىندكلىرى باوكىرلەرن زايد رعایانىڭ آتلارنى آلوب
 يانلىرنجه اويدىردىقلىرى اجلدىن رعایا يە كمالى ايله ضېرىت و مضايىقە ويردىكلىرى
 باب عدالت مآبىعە عرض اولىغاين بىوردم كە انىڭ كېيى سدة سعادت بىخشىدىن
 كىدىن اولاقلار اولىسون و خارجىدىن كىلاتلار اولىسون هرقىنسى اولاق اتن
 استراسە الله ويرلن حكم شريفيمى طلب ايدوب كورەسز ايچىنده تىدرى
 اولاق تعين اولىشىسى ايسە اولىقدار تدارك ايدوب اولاق ويرمىوب و بىندكلىرىنى
 غيرى يىدك آتلارنى آلدەرىمىوب بوجخصىك منعى كىرى اقدام و اهتمام ايلىه سز
 شوپىلە كە امر شريفيمىدە اولان امردىن زيايد يانلىرنجه ادم اويدىردىش اولالار
 چاوش اولىسون وغيرى اولىسون هركم ايسە بىجال ويرمىوب اول حكىدىن
 زايد اولان ادملىرى دوتوب حبس ايدوب و قوى اوزرە يازوب عرض
 ايده سز بوجھەمە حقىدىن كىلە كە سايرلىرىتە موجب عبرت و نصيحت واقع
 اولا بوبابدە بىن زيايدە اقدام و اهتمام واردە شىلە كە يىنە اولاقار رعایانىڭ

امرمدر زايد باركيرلۇن الدقلارى وارتق ادم اويدىردىقلارى استماع اوالنسه هرقىنىڭ
قاضىلەندىن ايسە امرم اوزرەنە زايد اولاقلىرى دوتوب حىبن ايدوب عرف
انسىنە اصلا عذرۇكىز مقبول اولايىوب انواع عتاب وعقايمە معاتب ومعاقب
واقع اوولورسز بو حكم شريفمىك صورتن سجلاتكۈزە قىد ايلەيسىزكە سز و سزدىن
صىكىرە كلان دايما فرمان شريفمىلە عامىل اولوپ خلافنە جواز كۆستەرمىلەر
شويىلە بلاسز علامت شريفە اعتىاد قلاسز تحریرا في اوخر شعبان المعلم سنه
خمس واربعين وتسعايىه. بىقىم ادرنه

Belge 3.

صورت الحکم المنيف

مفاخر القضاة والحكام معدن الفضائل والكلام آنا طولى ولايتى قاضىلەرى
زىيد فضلهم توقيع رفيع همايون واصل اوليحاق معلوم او لاكه بوندن اقدم
ولايت آناظولىيە اتراكتە اولان اوغلانلاردن بىرىسى فوت اولوپ مجلس
قاضى ده فوقى اثبات اولدقدىن يىدى اقجه رسم سجل ويىكىرى بش اقجه رسم
حجت الورلار اول اجلدىن اتراك اوغلان المغە رغبت اتىزاز ديو عجمى اوغلانلىرى
اغاسى دركاه معلمە عرض اوئىغىن حکم شريف ويرىلوب ذكر اولان
اوغلانلاردن بىرى فوت اولدقدىن سجل وحجت ايچون الت اقجه الله زىادە التىيە
مقبول اولدقدىن صىكىرە رسم سجل وحجت ايچون الت اقجه الله زىادە اوالسى
ديو امر اولوپ حاليا اول امر رعایت اوئىغۇپ بوبابىدە واقع اولان اسم سجلدە
وحجتىدە الت اقجه دن زىادە اقجه التورمىش ديو اعلام اولىنى ايلە اوالسى
بىوردم كە حکم همايونم واردەن بوبابىدە من بعد دخى امر سابقمى موجىبىجە
عمل ايدوب تىت قضاكىزدە اولان اوغلانلاردن بىرى فوت استماع اوئىق لازم
اولدقدىن درت نفر شاهد استماع ايدوب كورەسز شهادتلىرى شرعا مقبول اولدقدىن
صىكىرە رسم سجل وحجت ايچون الت اقجه الاسز بر اقجه زىادە ايلەسز
شويىلە بلاسز علامت شريفە اعتىاد قلاسز تحریرا في اليوم العشرين شهر رجب
المرجب سنه اربع واربعين وتسعايىه. بىقىم قسطنطىپە

Belge 4

قاضىسى زىيد
تحت قضاكىدەن
م قرييەلەر خالقى
ئ عدد كورك
ارض ديوائىيە
كى حالىدە اول
خدمتى تكلىف
رىضم واردەنده
راقىق التزاولىي
رك كسىوب
، وصىكىرە دن
لان حكىملارلە
حلقى تكلىف
في اليوم الثانى

Belge 5

لواء قرسىيە
سايون واصل
ولان بوغانز
م تىز حالە
رب سلطانىيە

امر مدر زايد بار
قاضياغندن ايس
اتمسنه اصلا عذ
واقع اولورسز ب
صکره کلان دا
شويله بلاسز ع
خمس واربعين و

مفاخر القضا
زيد فضلهم توق
ولایت اناطولید
قاضی ده فوتی ا
حیجت الورلر او
اغاسی درکاه
اوغلناردن بری
مقبول اولدقدن
ديو امر اوئلوب
وحجتهه الت ا

بيوردم که حكم
عمل ايذوب تح
اولدقده درت نه
صکره رسم سجا
شويله بلاسز علا
الرجب سنه اد

Belge 4.

قدوة القضاة والحكام معدن الفضل والكلام مولانا كته قاضيسى زيد
فضله توقيع رفيع همايون واصل اوليچق معلوم اوله که حاليا تحت قضاكىدن
بيوك قومله وقره جهله ونارلو وقپاقلو وبوزبرون وامور بك نام قريهلر خلقى
درکاه معلمه ادم کوندراب هر يل خاصه قايقلر ايچون اوج بىك عدد كورك
كسوب تصليوب احضار ايلمكه ملتزم اولدغمز اجلدن بزه عوارض ديوانيه
وعزب وكوركجي تكليف اوئلەي المە حكم لر ويريش در شىدىكى حالده اول
حڪىلمزه مخالف لر و بزه عوارض و عزب و كوركجي و عربه خدمتن تكليف
ايلمك استرلر حيقىدر ديو بلدردىلر امىدى بيوردم که حكم شريفم واردقده
مذكورلرڭ اللرنده اولان حڪىلمزه نظر ايذوب كورهسز في الواقع التزايملى
اوزره هريل خاصه قايقلر مصلحتى ايچون اوچييڭ عدد كورككسوب
وبالفعل اول كوركلىي يصليوب احضار اتدكلرىي واقع ايسه و صکره دن
خلافنه حكم لر وارميش ايسه که ؟ اولا اول بابده اللرنده اولان حڪىلمىلە
تجمل ايذوب خلاف امر بى وجه عوارض ديوانيه و عربه خدمتى تكليف
اتدرميه سن شىلە بلاسن علامت شريفه اعتماد قلاسن تحريراً في اليوم الثاني
صفر المظفر سنه ثمان واربعين وتسعايە.

محمد الفقير ابو الفضل الفقير مصطفى الفقير بقان قسطنطيني

Belge 5.

قضيه حكم شريف برای اخراج چفت و عربه.

قدوة القضاة والحكام معدن الفضل والكلام كته ولواء قرسىيە
تايىخ متفرق خانلر قاضىلرى دام فضلهم توقيع رفيع همايون واصل
اوليچق معلوم اولاكم حاليا كلېيپولى قربىنده واقع اولان بوغاز
حضارلرینك بناسى اوزره طوران قدوة الامراء الكرام تر حاله
سنجاجى بىك محمد دام عزه درکاه معلمه مكتوب کوندراب سلطانىيە

وکلیدالبحر قلعه‌لرینه خدمته معاونت آنھسته فرمان اولنان قاضیقلاردن غیری محروسه بروسه داخنده کته قاضیلغی داخی بوندن اول صدقه بیورلسانه عرض اوئىش ايىدى لکن وارد اولان احکام شریفده قضاۓ مزبوره قيد اوئىغە سەھو اوئىش ايىھ اولسه عربه اکر قضاۓ مزبوردە بولنوب ذكر اولان قاضیلقدە ولواء قرسیه تابع منفرق قریبەلر خانەلرندە بولندوغنى بلدرمەش امىى بیوردم كە حکم شریفيم واردقده ذكر اولان قلعەلر مصلحتى مشار اليه نىقدىار عربەلر حاجت ولازم اوپ طلب ايدرسه اول مقدار عزىبەلر ايىھ وچفتلىرى ايىھ و صاحبلىرى ايىھ مكمل اسبابلارى ايىھ تحت قضاڭىدە بولنان يرلەرن اخراج ايىوب لازم اولان مصالح ايچۈن استخدام اتىرەسنى وعادت اوزىزه اجرتلەرن موي اليەدىن الدروب صاحبلىرىنه وردرەسەن كىستەنك اقىجهسن اكسلك الوب وردرەمەسەن شوپىلە بلهسن علامت شریفە اعتماد قالاسن تحریراً في اليوم السادس والعشرين من شهر ذى القعدة سنة ١٩٤٧. بمقام ادرنه

Belge 6.

صورت حکم شریف برای نجّار و قلفاتجی

قدوة القضاة والحكام معدن الفضل والكلام مولانا كته قاضىسى دام فضله توقيع رفع همايون واصل اولىجاق معلوم اولاکە حاليا خاصته كېيلرم ايچۈن نجّار و قلفاتجی حاجت اوپ طلاقەنک بعضى تحت قضاڭىدە بولناغۇن سنوك تحت قضاڭىدەن اون بشن نفر قلفاتجى و يىكىرى نفر نجّار تعين اولىنى اىلە اولسه بیوردمىكە حکم همايونم اىلە قولم احمد واردوغى كېيى بىر آن وبر ساعت تأخير وتوقف اتىيوب ذكر اولان مقدارى قلفاتجى ونجّارى تحت قضاڭىدە تعجیل بولوب يازوب نفسلىرىنه يرار و كفایت قدرى كفیللەن الوب كىندولرىن و كفیللارىن اىملىلە و قریبەلريلە عادت اوزىزه مفردانىلە دفتر ايىوب آلات و اسبابلارىلە هان چقاردوب حکم شریف اىلە وازان قولومە و يرار كفایت قدرى آدمىرۇكە قوشوب و تعجیل على التعجیل

وب مذكور
ن ذكر اولان
وبر ساعت
بر اولنورسە
مز اكا كوره
بر درلو دخى
ليوم الحادى
ادرنه
سسى واربعين
حكم شريفىك

Belge

جىلەن يىنۋۇع
اء و المرسلىن
نامت فضايىلە
اقدىم دونانىمة
سەھ بروسەدەن
ق علوقەلرین
ت سلاحلەرىن
كىيىن محروسە
باق علوقەلرۇن
حکم شریفم
لازم اوپ طلاقەن
مذكورلارى
قدره تعين

وكليد البحر قلعه
محروسة بروسه
عرض اولنيش
اولنفعه سهو اولن
قاضى لقدمه ولو
امدى ببوردم
عنددار عربيلر
وچفتلىرى ايله
يرلردن اخراج
اوزره اجرتارى
اقجهسن اكسك
تحريراً في اليوم الـ

محروسة استانبوله كوندروب غاطه امينه تسلیم ايلىمه سز كه كلوب مذكور
كميلرده اشليوب عادت اوزره اجرت لرين الالر شويله بلاس ذكر اولان
قلفابجيير ونجارلر زياده مهم در يازوب ارسال ايملنكده بر آن وبر ساعت
تأخير وتوقف ايليميوب تعجيز على التعجيل كوندره سز تأخير اولنورسه
اهمالكden بلنوب عتاب عظيمه مستحق اولورسز بلمنش اولا سز اكا كوره
تدارك واقدام ايذوب تعجيز على التعجيل وبال تمام كوندره سز بر درلو دخى
ايلىمه سز شويله بلاست علامت شريفه اعتقاد قلاسز تحريراً في اليوم الحادى
والعشرين شهر رجب سنه خمس واربعين وتسعائده بمقام ادرنه
وصل الحكم الشريف الى العبد الضعيف فى سلخ شعبان سنه خمس واربعين
وتسعائده دوران قلومه اولاد دخى ويره سز بر درلو دخى اولنعيه بو حكم شريفك
ظهوره يازلش ايله معلوم اولا محمود الفقير ابو الفضل الفقير.

Belge 7.

قدوة القضاة
فضيله توقيع رف
كميلرم ايچون
تحت قضاكته بو
نفر نجار تميم
واردوغى كجي بر
قلفابجي ونجاري
قدرى كفيلىرن او
مفرداتيله دفتر
وازان قولومه ويـ

صورت حكم پادشاهى اقضى قضاة المسلمين اولى ولاة الموحدين ينبع
الفضل واليدين حج الحق على الخلق اجمعين وارت علوم الانبياء والمرسلين
المختص بمزيد عنایة الملك المعين مولانا الحاكم بمحروسة بروسه دامت فضائله
توقيع رفيع همايون واصل اوليجاق معلوم اولادكه بوندن اقدم دونانمه
هسايونمجون عزب وكوركجي حاجت اولادوغى اجلدن محروسة بروسدن
اوچ يوز نفر عزب تعين اولنوب مذكورلره يازوب واوج آيلق علوفه لرين
وعادت سلاحلرين اخراج ايذوب بر ايلىق علوفه لرين وعادت سلاحلرين
اللره ويروب كندولرى اشبو كالاجك ذى القعده غره سنہ دكين محروسة
استانبوله كوندرسب دونانمه كميلىريه تسلیم ادب وباق قلان اكي آيلق علوفه لرن
دقزيله خزانه عامرهمه كوندره سز ديو امر اولنيش قلومله حكم شريفم
كوندرلش دى ايله اولسه ذكر اولنان كمير معجلا دريايه چققى لازم اولوب
وذكر اولنان عز بالز دخى بروجه استعجال كالمك اولادوغى اجلدن مذكورلرى
سوروب چقارمك ايچون درکاه معلم چاوشلرندن شعبان زيد قدره تعين

م

پقین وارث

کم بمحروسة

کلام مولانا

لیوم اولا کم

العلم ملکی

ن السعادة

ایاس پاشا

ئمن ایلدیکه

دده و کتھددہ

بے اچھے سن

بلدی امدی

لیمناڭ اندە

زى اوزرە

اچھے سین

کمسنیہ ظلم

تماد قلاسز

تسعائەنە

لره وریان

غلانی چاقانە

جر اوغانانى

اولنوب كوندرلدى ببوردم كه حكم همایوم ايله واروب وصول بولدوغى كېي كورهسيز مذكورلار محروسه مزبوردن چيقماش بولنورسە تعجىل على التعجىل چيقاروب بىر ايق علوغەلرین وعادت سلاحلىرىن اللرنە ويروب يرار ومعتمد ناييلر وقلوملە وكفايت مقدارى ادماركلە قوشوب كېيجه و كوندوز يورتىدروب تارىخ مزبورە دكىن محروسه استانبولە يتىشىدروب كېيلرە تسلیم اتدرەسز مزبورلار تعجىل كلمك زىادە مەھمەر حكم شريفم واردۇغى كېي چقاردوب كوندرەسەن بىرگۈن دخى تائىير اتدرەمىيەسەن والا كە صىكە مسئۇل اولورسە اكا كوروب اقدام ادوب تعجىل كوندرەمك اردىنجە اولاسن شويىلە بلاسنى علامت شريفە اعتماد قلاسنى .

Belge 8.

اقضى قضاة الاسلام والمرسلين اولى ولادة الانام والمؤمنين وارت الانبياء والمرسلين حجة الحق على الخلق اجمعين بروسا قاضىسى مولانا بدر الدين دام فضلە ومفخر الامثال سنجاق بىكى يونە دوران سوباشىسى زيد قدرە توقيع رفيع واصل اولىچاق معلوم اولدرکە الحالە هذه سنكە بروسا قاضىسى سن درکاه معلمە مكتوب كوندروب بروسا ناحيە سندە كول پىكار نام قرييە خلقى قرييە مزبورە يورە سندە خرسوز ارركن (آراركىن) بروساند محمد نام قىويمى ايلە طوزلالو سعدى ويازماندلو حسن نام اوچ نفر كىستە بولوب دوتب وبىلە لرنىچە ياركىريلە هككەلرە بولنوب هككەلرە اجندە تازە كىلىميش سكەسز پول و خىردە كەھلە و درت پول سكە سەھ بولۇنى ديو عرض ايلىميش سن معلوم اولدى امىدى ببوردم كه حكم همایوم وارىچاق مذكور محمدك سياسە بر ان قطع ايدب يولداشلىرن دخى برموجب عرف تفتیش ادب كورەسەن بونك كېي عملى دخى مذكوران سعدى وحسن اتىشلىرى در تهدید و تخويف ايلە ديدرەسەن واكىر دىرلرسە ديمىزلىرسە يازب بىلدەسەن علامت شريفە آزره اعتماد ايدەسەن تحریراً في اليوم الثامن من شهر صفر سنه اشنا و قىسمايەن . بمقام قسطنطينيه بومهم ايچون قولم يوسف ارسلان اولنى .

اولنوب کوندر
کی کورهسیز
التعجیل چیقارو
یرار و معتمد ن
و کوندوز یورتل
تسلیم اتدره سز
چیقاردوب کونا
مسئول اولورسه
شویله بلاسن عا

اقضی قضا
الانبیاء والمرسلین
دام فضله ومه
قدره توقيع رف
بروسا قاضیسى
کول پیکار نام
بروسادن محمد ن
نفر کمسنه بولور
اجنده تازه کسا
بولوندی دیو عر
واریجاق مذکور
عرف تفیش اد
اتمیشارمی در تمدیده
بلدره سن علامت
صفر سنه اثنا و
بومهم ایچون قو

Belge 9.

صورت الحکم الشریف السلطانی برای کندم پاشای اعظم

اقضی قضاة المسلمين اول ولاة الموحدین بنوع الفضل والیقین وارت
علوم الانبیاء والمرسلین المخصوص بعنایة الملك المعین مولانا الحاکم بمحروسة
بروشه دامت فضایله وقدوة القضاة والحاکم معدن الفضل والکلام مولانا
کته قاضیی زید فضله توقيع رفیع همایون واصل اوییجاق معلوم اولا ک
حالبا دستور اعظم مشیرافخم مدبر مصالح الامم نظام مناظم العالم ملکی
الهمم ملکی الشیم مؤسس بنیان الدولة والاقبال مشید اركان السعادة
والاجلال الخفوغ بصنوف عواطف الملك الاعلى وزير اعظم ایاس پاشا
دامت معالیه نک کتخداسی مصطفی درکاه علامه شویله عرض ایلدیکه
پاشا دامت معالیه نک بر مقدار ترکهسی اولنوب اندہ بروشه ده و کته ده
امکجیلره وغیره ذکر بهاسیله رضالریله توزیع ایدوب و صاتروب اقجهسن
محروسه بروشه میزانه امین اولان محمده تسلیم اولناسن طلب ایلدی امدى
کرکدرکه حکم شریفم واردودقه کورهسز مشارالیه دامت معالیه نک اندہ
نمقدار ترکهسی واریسه مقدارین معلوم ادنوب بعده نرخ روزی اوزره
امکجیلره وغیره امین مزبور معرفتیله توزیع اندرب صاتروب اقجهسن
بیقصور امین مزبوره ضبط ودقتر اتدوره سز اما بو خصوصله کسنیه ظلم
وتعدی اولناقدن حذر ایده سز شویله بلاسن علامت شریفه اعتماد قلاسز
تحریراً في اليوم السادس من شهر ربیع الآخر سنہ خمس واربعین وتسعاٹه .

بمقام قسطنطینیه محمود الفقیر

Belge 10.

سبب تحریر اولدرکه سر عسکر سلطان ابراهیم پاشانک استادلره وریلن
اوغلنلرین بیان ایدر محمود وعلی نام بوسنه وبوسف نام ماجر اوغلنی چاته
قطیفه اشلمک ایچون شهر کتخداسی علی چابی یه ویرلوب ماجر اوغلنی

سفر متوجه اولمشدر و کیوان نام بوسته اوغلانی بنك اشلمک ایچون حاجی موسایه ویرلدى و جمشید نام بربوسته اوغلانی چفته تافهه اشلمک ایچون استاد حسامه ویرلدى و حیدر نام اسلونه اوغلانی و بهرام نام جركز اوغلانی که برسی بالى بکىکدر قطیفه اشلمک ایچون استاد قاسمه ویرلدى و قاسم نام برفنگ اوغلانی اکی دوشمه اشلمک ایچون استاد حسینه ویرلدى و احمد نام براسلونه اوغلانی که بالى بکىکدر چاتمه قطیفه اشلمک ایچون استاد حاجی حسینه ویرلدى و محمد نام برجز اوغلانی چفته تافهه اشلمک ایچون استاد رمضانه ویرلدى.

و یوسف نام برمقلاری اکسلک مجر اوغلانی استاد حسنہ چراح لغه ویرلدى اول صنعتی اوکرئمکه قابل اولمدى اجلدن بیع اولنوب اقجه سیله بیع اقجه سیله بر جاریه النوب اینه کول قضاسنده المدین کوپنده پاشا کنده خدمت ایدر بر قوله نکاح لندي.

Belge II.

صورت تذكرة وارده برای اصمه انکور

اقضی قضاۃ المسلمين اولی ولاة الموحدین مولانا کته قاضیسی زید فضلہ و فخر الامائل والاقران بروسه خاصه یخرج امینی زید قدره تذكرة واریحاق معلوم اولا که حالیا خاصه باخیلر ایچون درتیوز عدد جنس اوزم اصمهسی لازم اولمشدر ایله اولسه سنکه قاضی سن تحت قضاسکده تذکره ایله واران آدم معرفتیله اوکات وجهله تنبع اندروب زیاده جنس و ایو اصما فدانلرین دن درتیوز عدد اصمه فدانلرین بولوب و صاحبیلرینه و چقاردوب و عادت اوزره کیچه لره صاردوروب و کمیه تحمل اندروب و قتیله محروسه استنبوله کوندره سن و بوبابدھ اصمه بهاسی و غیری لازم اولان خرجی ایچون نقدر اقجه حاجت اولورسه سنکه امین سن اندھ اولان خاصه خرجدن ویروب دقتروکه قید ایده سن وقت حسابدھ کوسته سین تحریر آفی رجب المرجب سنہ ۹۴۵. محمود الفقیر

Belge

- جج الاتباع
- بغ و بندای
- بلغین ببوردم
- طار خام موم
- سر یوز درهم
- رہسز واون
- مد بولغور
- ث انواعندن
- ایله معجلاء
- شان اوللغین
- ب تره یاغی
- ن بش کله
- بر جمل قاون
- ای و ترخانه
- د اولورسه

Belge

- ع شریفده
- ث محضرنده
- کسان درت
- ایم حالیا
- صلح اویحاق
- مالف الذکر
- مذبوده

Belge 12.

سفر متوجه اول
موسایه ویرلد
ایچون استاد
اوغلانی که برس
و قاسم نام بر ف
واحمد نام بر ا
استاد حاجی ح
ایچون استاد ر
و یوسف ز
ویرلدی اول ص
بع اقجه سیله
خدمت ایدر بر

اقضی قضی
فضلہ و فخر ال
واریحاق معلوم
اوژم اصمهسی لا
ایله واران آدم
اصحا فدانلرین د
وعادت اوزره
استنبوله کوندر
ایچون تقدیر ا
خرجدن ویرو
ف رجب المر

خاکپای کیمیاب . . . اولدركه حالیا حکم شریف واجب الاتباع
وارد اولوب مضمون میموننده حالیا مطبخ عامرم ایچون یاغ و بغدادی
و ترخانه و شمع عسل و کیلار عامرم ایچون میوه لازم و مهم اولغین ببوردم
که حکم شریفمله قولم محمد واردقده تأخیر ایلمیوب بر بحق قنطر خام موم
وبر مقدار پنهه ایپلکی الی ویروب انده بروسه شمع خانه سنده اکیشور یوز درهم
و بعض داخی یوزاللیشر درهم وبعض یوز درهم موم اشلتدره سز واون
قنطر تره یاغی وبحق مد بغدادی وبحق مد اعلا ترخانه وبحق مد بولغور
و تحت قضاکده بولنان امروود وقاون و کستانه و سایر میوه نک انوا عندهن
غایت ایوسن نرخ روزی اوزره الدروب مزبور قولم ایله و آدمک ایله معجلاء
کوندره سن که کلب کیلار عامره ده واصل اولا دیو فرمان عالیشان اولغین
امثالا لامر العالی حکم شریفده امر اولنان جمله بی قصور النوب تره یاغی
بولنیوب ساده یاغدن بش قنطر و بغدادیدن بش کله و ترخانه دن بش کله
و بلغوردن بش کله داکی حمل نار و برحمل الله و برحمل امروود و برحمل قاون
و بش کله کستانه مزبور محمد بک ایله ارسال اولنوب یاغ و بغدادی و ترخانه
و بلغورک باقی سی بونده حفظ اولنده که امر شریف هرنچه وارد اولورسه
اکا کوره عمل اولنه باق فرمان .

Belge 13.

بودر که فخر الامائل والاقران [پیری] چابی مجلس شرع شریفیده
محروسه بروسه ده بالفعل خاصه خرج امینی اولان ابراهیم بک حضرت ده
فتح کلام و تقریر مرام قلوب سابق خاصه همایون ایچون سکسان درت
بیک سکن یوز اون اقجه بیه اتوز آلتی طاق قدیفه متوجه و روش ایدم حالیا
مبلغ معدود بک اون دورت بک اقجه سن الدم میریدن بکا واصل اولخاق
تم یتمش بک سکن یوز اون اقجه وارد طلب ادرین دیدکده سالف الذکر
ابراهیم بک مقر مزبوری تصدیق و تحقیق ادوب ف الواقع قدیفه مزبوره

ن دیمک ایله
ایدده میوب
ولب ملعون
نق سعادت
اردوغم کبی
جنده مدفون
کلیاً بکلرنی
امر و نواهی
باپنده تصرع
اوغلانلرندن
انوب سینور
سحول الامال
سکره مزبور
عنبه علیامه
ب انکداختی
منصوره بو
اعلام اتمک
مال اولندي
وشادمانلقلار
مسن و نفس
نمیمه اوزره
سلیم ایلیه سن
جمادی الاول
سخاقمچی

به استدن میریدن پیری چلبی یه واصل او بحق دین واجب الاداء یتمش بک سکنر یوز اون اقجه وارد ر دیوچک قضیه علی وقوعه مزبور پیری چلبی طابی ایله تحریر.

بودر که فخر الاماجد والمعتمدين پیری چلبی مجلس شرعده محروسة برسوده بالفعل خاصه خرج امین اولان ابراهیم بک محضنده فتح کلام و تقریر مرام قلوب سابقان بن میری ایچون یکرم اکی بک التی یوز التنش اقجه یه سکنر طاق قدیفه چاتمه اعلا و قرق درت بیک سکسان اقجه یه دخی اون التی طاق قدیفه چاتمه اعلا ویدی بیک یدی یوز یتمش بش اقجه یه بش طاق قدیفه نمونه ویدی یوز الی بش اقجه یه دخی بر طاق قدیفه نمونه و طقوز بک بشیوز قرق اقجه یه قدیفه دو طاق ویرلوب ..

Belge 14

صورت حکم سلطانی برای مژدکانی

مفخر القضاة والحكام معدن الفضل والکلام کنه واطرنس و دومانیع قاضیلری زید فصله توقيع رفیع همایون واصل او لیجاق معلوم اولا که ولایت بغداد ویوده سی بتره نام لعینک انواع شنايع و فساد و کمال عصیان وطنیان اولمغین محضا اعلاء معلم دین سید المرسلین ایچون علیه الصلوہ والسلام عسکر جرار ایله اول سمته توجه همایون ایلیوب حکم شریفمله قولم کندریلوب سده سعادته دعوت اولندقده اطاعت اتیمیوب یتمش سکسان بیک مقدار مسلح کافر ایله وسط ولايته عسکر منصوره ضرر قصدنه قوندیلر کسب لشکر اسلامله مقابله سوداسنه دشمنش ایدی بتدخی سعادت و اقبال ایله تونه اوزرینه بنا اولنان کوپریدن روم ایل و اناطولی عسکرلری و اقنجی طائفه سی ایله حدود بغداده عبور ایلیوب برود نام نهر عظیم اوزرینه دخی کوپری یاپلوب کچیلوب انهه جناب دولت مأب رفت نصاب ولايت تاتار خانی صاحب کرای خان طابت معالیه یوز الی بیک مقداری لشکر تاتار ایله

بهاسنلن میریدن
سکر یوز اون اق
ایله تحریر.

بودر که ف
بروسهده بالفعل
و تقریر مرام قلوا
سکر طاق قدیفه
الى طاق قدیفه
طاق قدیفه نمو
وطقوز بلک بشیو

مفخر القضاة
قاضیاری زید ف
ولایت بغداد و
و طغیان اولمغین
والسلام عسکر
قولم کندریلوب
بیک مقدار مسلع
کسب لشکر اسا
تونه اوزرینه با
طائفه سی ایله ح
کوپری یاپلوب
خانی صاحب کر

ركاب همایونی استقبال ایلیوب بواثناده لعین مزبور ياش پازاری دیملک ایله مشهور یerde اوللدغی استماع اولمغین اوزرلرینه هجوم اولندقده تحمل ایدهه میوب کیروسته دونب قاچوب جمع ایلدوك امراسی و عسکری تارمار اولب ملعون زبور دخی باشن الوب مملکتندن چقوب کیدوب نابدید اولیجق سعادت و اقبال ایله ولايت بغدادنک دارالملکی اولان سچاو نام شهره واردوغم کبی اهالیسی استیمان ایلیوب مفتاخن کتورب تسلیم ایدوب قلعه ایچنده مدفون خزانن و اموالی ظهوره کتوربیلوب ضبط اولندی بواثناده کلیا بکلرنی و بولارلری سده سعادتمه اطاعت خراجه التزام ایلیوب جمله اوامر و نواحی پادشاهانه امثال ائمک اوزره کندو طائفه لرندن ویوده اولق بابنده تصرع ایلدکلری اجلدن امان شریفم ویرلوب قیومده علوهه تصرف ایدن ویوده اوغلاتلرندن برویوده قعین اولنوب و مملکت اسلامیه به قریب اولان یرلری النوب سینور کسلوب ضبط اولنوب بغداد ولایتی بکمالها فتح اولندی بعد الحصول الامال مزبور سچاو شهرندن مقر سعادتم جانبینه عزیمت اولندقدن صکره مزبور ویوده قلومدن خبر کلوب لعین مزبورک اوغلنک باشن کسوب عتبه علیامه کوندروب کندوسن دخی الله کتورمک اوزره اولب عن قریب انکداخی سربی سعادتی پایمال خاک مذلت اولور الحمد لله والله عساکر منصوره بو دفعه فتح کلی میسر اولب بو اخبار فتوح اثاری کافه مؤمنینه اعلام ائمک ایچون سسده سعادتمه علوهه جیلرم زمرسستدن قلوم الیاس ارسال اولندی ان شا الله الاعز وارب تبلیغ ایدجیلک شهری تزین ایلیوب شنلکلار و شادمانلقلار ایلیوب بعد حمد فتاح ذی المن دوام دولتم ایچون اشتغال کوسترہ سز و نفس شهرده و تخت قضاکده واقع اولان عجموما خانه لردن عادت قدیمه اوزره مژد کانی اقجهسین بی قصور مزبور قلومه جمع و تحصیل ایلیوب تسلیم ایلیه سز شویله بلاسز علامت شریفه اعتماد فلاسز تحریراً فی اوایل شهر جمادی الاول سنه خمس واربعین و تسعهانه.

Belge 15.

صورت حکم شریف سلطانی برای تفتیش موقوفات واصل شده عن يد سنان بلک مفخر القضاة والحكام معدن الفضل والكلام مولانا كته قاضیسى دام فضله توقيع رفعه همایون واصل اولیجاق معلوم اولاکی بوندن اقدم واقع اولان قره بغداد سفرنندن عودت اولندهقده ولايت اناطولی عسکري بكلر بکیسى دام اقباله معرفتیله یوقلنوب کورلدکده جبلی سپاهیلر سفر خدمتنده موجود بولنیوب واول مقوله سپاهیلرک بزر يالق تیارلری حاصلی موقوفه ضبط اولنچ قانون مقرر اولوب واواع خداوندکار سپاهیلرندن یوقلمده موجود بولنیان سپاهیلرک تیارلرین تفتیش ایدوب خاصلرین ضبط ایلمک بابنده سنوك کمال اماتكه وحسن استقامتكه اعتقادم اولدغى اجلدن سکا امر ایدوب ذكر اولان سپاهیلری و تیارلرینك مشار اليه بكلر بکی جانبىن ويرلن دفتردن صورى اخراج اولنوب خزانه عامرم دفتردارى قدوة الاعالي والاکارم مجمع جميع الحامد والاکارم دامت معالىها نشانلىله نشانلوب مهرلوب و قلوم یوسف بله قوشلوب ارسال اولندي ايله اولسە بیوردمکه حکم شریفم واردقده تأخیر اتیوب بو بايده کندو نفسکله و قلومله مباشرت ایدوب و کوندرلن یوقلمه دفترینك صورتنه نظر ایدوب ایچنده مسطور و مقید اولان تیارلرک هر برينك قندهلغن معلوم ادنوب و هر برنيك اوزرينه وارب اکر قرا واکر مزارعدر رعایاسن کتوردب سنه اربع واربعين وتسعائده واقع اولان مارت ابتداسندن هر تیار آخره صدقه اولندهنى كونه كلنجه واقع اولان بزر يالق ابواب مخصوصان يرلو يرندن ارياب وقوف معرفتیله اوکات وجهمه تفتیش ایدوب کورهسز هر قريهده ومزرعدهه وغيرده عشر وحبيباتندن وساير حقوق شرعیه ورسوم عرفیه دن نقدار نسنه واقع وحاصل اولىشدرا ونیجه اولىشدرا اصلیله معلوم ادنوب رعایا ذمتنده ايسه رعایادن بالکلیه مزبور قلومه موقوفاته امين اولان معرفتیله ضبط وتحصیل اتدروب ونقدر نسنه واقع اولوب تحصیل اولنورسه

رسایر حقوق
بر دفتر دخى
، نقد اتدروب
، و محاسبېسى
هسز و مفصل
دوئامق اولز
زره بزر يالق
قىچە و برجىه
ريلوب تفتیش
وبر جىهه ضایع
نى عىد اولنوب
ادارك ایدوب
ضایع وتلف
ان مخصوصات
ئى بولنورسە
هسز هر برلنە
ظىاھر الورسە
كە بعض اورلنە
ئى له سنجاقىدە
ليلەلە و حقىقىيەلە
حکم شریفم ايله
من غيرى سىئىش
وشېه اولان
برلنە باتمىش
مستقل ضبط

صورت حکم
سنان بک مفخر
دام فضله توقیع
واقع اولان قره
بکلر بکیسی دا
خدمتنده موجود
موقوفه ضبط او
یوقلمهده موجود
ایلمک بابنده سنه
سکا امر ایدوب
جانبندن ویرلن
قدوة الاعالی و
نشانلوب مهرلنو
بیوردمکه حکم
مبادرت ایدوب
مسطور و مقید او
اوزرینه وارب
واربعین وتسعائی
اولندغی کونه کا
ارباب وقوف م
ومزرعدهه وغيره
تقدار نسنه واقع
رعایا ذمتنده اید
معرفتیله ضبط و

هر قریه نک و مزرعه نک تحتنده ایرو و عشر سالاریه سن آیرو و سایر حقوق
ورسومن ایرو عادت اوزره مفرداتله امینه دفتر اندروب و بر دفتر دخی
سن ایدوب و شولکه حبوباتدر ترخ روزی اوزره صاتوب نقد اندرب
تمام اولدقدن صکره حاصل اولان اقچه مفردات دفتری ایله و محاسبه سی
ایله نشانلیوب و مهرلیوب مذکور قلومله درکاه معلمہ کوندره سز و مفصل
یازوب پلدره سز هر تیار دفتر خاقانیله مقید اولان یازوسن دو تماق اولز
حین تفتیشه کمال استقصا و اهتمام اوزره اولوب قانون اوزره برد یالق
موقوفه عاید و متوجه اولان ابواب مخصوصاتدن اراده بر اقجه و بر جبه
ضایع و کتم اتلر میه سز صکره تکرار مستقل مفتیش کوندریلوب تفتیش
اولنوب کورلسه کرکدر شویلکه مال موقوفدن اراده بر اقجه و بر جبه ضایع
و کتم اولندغی ظاهر الورسه سنک اهمالکدن و عدم استقاماتکدن عد اولنوب
عزله قورتلیمیوب عتاب عظیمه مستحق الورسز اکه کوره تدارک ایدوب
موقوفه عاید و متوجه اولان مالدن آراده بر اقجه و بر جبه ضایع وتلف
او تقدن حنر ایده سز شویلکه موقوفه عاید و متوجه اولان مخصوصات
یارلو یرنده ورعایا ذمتنده اولیوب ارباب تیار ضبط ایلمش بولنورسه
کتورب رعایا مواجهه سنده اوکات وجهله تفتیش ایدوب کوره سز هز برند
مال موقوفدن بحسب الشرع والقانون نقدر نسنه ثابت و ظاهر الورسه
طلب ایدوب و بی قصور قلومه ضبط و تحصیل اتلر سز شویلکه بعض لرنده
موجود بولنیوب خارجه کتمش بولنورسه کیمیلد و هر بری نه سنجاقده
ونه یارده ساکن و متمکندر و نقدار الوب ضبط ایلمشد اصلیله و حقیقیله
علوم ادنوب مفصل و مشروح یازوب عرض ایده سز که حکم شریفم ایله
قلوم ارسال اولنوب تحصیل اتدورله و ذکر اولان تیارلردن غیری سنین
سابقهده واقع اولان موقوفانی دخی اوکات وجهله یوقلیوب و شبیه اولان
موادی اهل وقوف معرفتیله تفتیش ایدوب کوره سز یارلو یرنده با تمش
و قالمش و ضایع و کتم اولنمش نسنه ظاهر اولورسه آنیداخی مستقل ضبط

اتدورب و مفرداتله دفتر ایدوب بله کوندرهسز و مفصل یازوب بلدرهسز
بر درلو دخی آمیهسز شویله بلاسز علامت شریفه اعتماد قلاسز تحریراً ف الیوم
السابع عشر شهر رمضان المبارک سنه خمس واربعین و تسعاًنه بمقام ادرنه .
محمد الفقير ابوالفضل الدفتری

درکاه معالیه و بارکاه اعلایه لازال عالیاً معروض بنده خاکسار
بودرکه قره بغداد سفونه وارمین سپاهیلرک تیارلرینك تفتیشی ایچون بلک
سنچاغنه سپاهیلر زمرهسندن یوسف بنده کوز حکم شریف ایله وارد اولب
بوندن اول ولايت مزبوره نك تفتیشی ایچون سلاحدارلر زمرهسندن مصطفی
نام بنده کوز ایله ذوالفقار نام بنده کوز امین اولوب اکثری تفتیش اوتفش
بولغین مزبور یوسف بنده کوز کلوب بنوم حمالی و قوعی اوزره عرض
ایدیور دیو تصرع اتدوکی سبلدن در دولته عرض اولندي مرجودرکه مزبور
بنده کوز بر آخر خدمت ایله بر مراد عودت ایلیه باقی فرمان درکاه
عالینکدر . بنده خاکسار محمد بی قرار

[خدوندکار سنچاغی بکی محمد بلک اولاچق هر حالده]

Giriş. — I
bir kitap olan
Ağa'nın haya
değerli kayna

Kitabı bi
met Cevdet İ
makale ile biz
İkdam Gazet
yazında, kitap
gideceğini, bö
larının ağır o
silât bulundu
parçalarının]
Bu yazımı “K.
1926, sayı- 16
öğretmen ve tü
ladiği kayded
gelen bölüm
Mimariyye”
“hendese” ko
nasıl başladığ
nın sadefkârlı
sanatında ne
“kapucubaşılık”
ve Sultan Ah
padişaha ver
sonra Rumeli
Mimar İ
Cevdet Bey’le